MOJE
OSIEDLE

ANTONIUK

MOJE OSIEDLE | **ANTONIUK**

Historia osiedla

XVIII w. – istniejący nad rzeką Białą młyn Antoniuka jest częścią barokowej kompozycji doliny rzeki Białej; położony jest przy gościńcu knyszyńskim.
przełom XIX/XX w. – Antoniuk wymieniany jest jako wieś / osada i folwark z 23 dziesięcinami (ok. 25,13 ha) w powiecie białostockim, gm. Białostoczek.
10 maja 1919 r. – wieś Antoniuk zostaje włączona w granice administracyjne Białegostoku.
lata 30. XX w. – na planie Białegostoku widoczne są ulice Antoniukowska, Wiatrakowa, Ukośna, Narewska, Owsiana, Głowackiego (po stronie Sadów Antoniukowskich) oraz Jastrzębia, Dobrzyniewska, Tykocińska i Alta (po stronie osiedla Przyjaźń).
1965 r. – początek budowy osiedla Przyjaźń według projektu Janusza Szczepańskiego z Białostockiego Biura Projektów Budownictwa Ogólnego.
1966 r. – pierwsi lokatorzy wprowadzają się do bloku przy dzisiejszej ulicy Władysława Broniewskiego 7.
1966 r. – początek budowy osiedla Sady Antoniukowskie na bazie projektu Wiktora Łazarczyka z Inwestprojektu.
1967 r. – lokatorzy wprowadzają się do bloków przy Narewskiej 7 i 9.
początek lat 70. – powstaje park „Przyjaźni" - obecnie park „Antoniuk".
poł. lat 70. XX w. – montaż osiedlowych wieżowców.
XXI w. – budowa nowego osiedla przy ul. Świętokrzyskiej.

1976 r.

2021 r.

1. Dawny trakt do Knyszyna

Nazwa „Ulica Knyszyńska" nieszczególnie zachowała się w świadomości białostoczan. A wzięła się z faktu, że droga przez Antoniuk była historycznym traktem z Białegostoku do królewskiego Knyszyna. Prowadził dzisiejszymi ulicami Anotoniukowską, Antoniuk Fabryczny i Produkcyjną. Nazwa „Ulica Knyszyńska" obowiązuje jedynie na niewielkim fragmencie – od wiaduktu do Wiatrakowej. Ma przypisany zaledwie jeden obiekt – to szkoła gastronomiczna.

Antoniukowska z kolei dzieli osiedle Antoniuk na dwie części. Po północnej stronie znajduje się osiedle Sady Antoniukowskie budowane przez Spółdzielnię Mieszkaniową „Rodzina Kolejowa". Po południowej – osiedle Przyjaźń „Białostockiej Spółdzielni Mieszkaniowej".

Przeprawa przez Białą na ulicy Antoniukowskiej jest miejscem, gdzie w czasach Jana Klemensa Branickiego usytuowany był młyn Antoniuk. Znajdował się przy trakcie do Knyszyna i stanowił część barokowej kompozycji całej rezydencji Branickich. Niestety, nie zachował się inwentarz tego miejsca. Jedynie na mapach widać, że po stronie dzisiejszego osiedla Sady Antoniukowskie znajdował się staw młyński.

2. Szkoła Podstawowa nr 7

Nowoczesny gmach szkoły przy ulicy Wiatrakowej 18 oddany został do użytku 11 października 1936 r. Powstał dzięki staraniom ówczesnego dyrektora placówki – która od 1919 r. funkcjonowała przy Antoniuku Fabrycznym – Andrzeja Bielawskiego.

Utrzymany w duchu funkcjonalizmu obiekt zaprojektował Władysław Nowicki z Warszawy. Już po wojnie do gmachu szkoły dobudowane zostało skrzydło z salą sportową. Do czasu ostatniego remontu – połączonego z termomodernizacją – między oknami ułożone były pasy z ciemnej płytki ceramicznej. Podobne płytki zastosowano na cokole oraz w celu podkreślenia głównego wejścia do budynku. Kontrastowała z nimi biel pozostałych części fasady. Układ ten został zatarty. Obecnie cała bryła utrzymana jest w... żółci.

Początkowo szkoła miała za patrona marszałka Józefa Piłsudskiego. Funkcjonowała też pod nazwą 7-Klasowa Rozwojowa Szkoła Powszechna nr 7 w Białymstoku. W czasie okupacji radzieckiej w latach 1939 do 1941 była to Średnia Szkoła Kolejowa nr 1. Od 1944 r. – Publiczna Szkoła Powszechna nr 7. Obecnego patrona – Hugona Kołłątaja – uzyskała w roku 1976. Jego wizerunek znajduje się na fasadzie szkoły. Autorem muralu jest M.Ceirowski. Przed budynkiem znajduje się pomnik przypominający o współpracy szkoły z załogą statku „Ziemia Białostocka".

3. Kościół Matki Bożej Różańcowej

Parafię p.w. Matki Bożej Różańcowej erygowano w 2008 r. Wydzielono ją z obszaru parafii św. Rocha. Świątynia przy ulicy Narewskiej to jeden z najszybciej zbudowanych kościołów w Białymstoku. Inwestycja trwała… zaledwie rok. Rozpoczęto ją w marcu 2018 r. W kościele wierni zaczęli modlić się już na wiosnę 2019 r. Było to możliwe z uwagi, że głównym sponsorem został jeden z białostockich deweloperów.

Projekt świątyni wykonali architekci Andrzej Nowakowski (projektant m.in. Sanktuarium Miłosierdzia Bożego czy kościoła św. Floriana) i jego syn Karol Nowakowski. Kościół jest budowlą trójnawową. Nad świątynią górują dwie 38-metrowej wysokości wieże, na których dachy nałożono korony. Jedynym akcentem dekoracyjnym ciężkiej fasady głównej jest inspirowany gotykiem portal podkreślający wejście. Wnętrze doświetlają okna w kształcie sześciokątów.

W kruchcie we wrześniu 2019 r. wmurowano kamień węgielny. Został przywieziony przez wiernych z Rzymu. W ołtarzu głównym zawieszony jest prosty krzyż oraz wizerunki św. Jana Pawła II i błogosławionego księdza Jerzego Popiełuszki. Witraż nad ołtarzem przedstawia scenę Zwiastowania. W kaplicy po lewej stronie znajdują się wizerunki Jezusa Miłosiernego, księdza Michała Sopoćki i św. Faustyny Kowalskiej. Po prawej – obraz Matki Bożej Różańcowej autorstwa Marka Karpa.

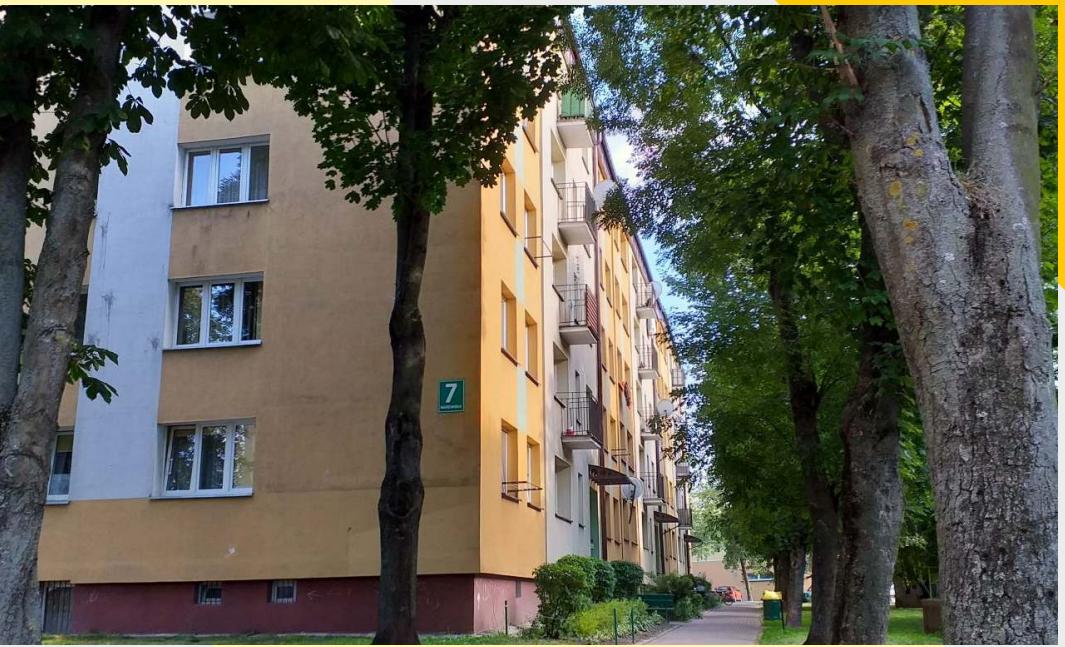

4. Pierwsze bloki Sadów Antoniukowskich

Narewska 7 i Narewska 9. To dwa pierwsze budynki mieszkalne oddane do użytku na terenie Sadów Antoniukowskich. Bloki projektu Wiktora Łazarczyka zbudowało Podlaskie Przedsiębiorstwo Budowlane. Lokatorzy wprowadzili się do nich w 1967 r. Przy tej okazji doszło do kuriozalnej sytuacji. Do „siódemki" lokatorzy się wprowadzili, ale… nie podłączono im wody! Każdy z budynków liczy aż po 90 (!) mieszkań. Doświetlane z góry klatki schodowe – z szerokimi duszami pomiędzy biegami – przypominają więzienne spacerniaki.

Obok znajduje się pawilon handlowy. Można rzec, że było to osiedlowe centrum Sadów Antoniukowskich. W pawilonie przy Narewskiej spółdzielnia mieszkaniowa „Rodzina Kolejowa" zlokalizowała szereg lokali usługowych. Funkcjonowały tu punkty: zegarmistrzowski, fotograficzny, napraw radiowo-telewizyjnych, a także zakłady: fryzjerski, krawiecki, szewski i serwis AGD. Do części z nich wejście prowadzi ze zlokalizowanej na piętrze galerii. Pawilon oddano do użytku w 1969 r.

5. Osiedlowy streetart

U zbiegu ulic Narewskiej i Antoniukowskiej do dziś zachował się jakimś cudem mozaikowy plan osiedla Sady Antoniukowskie. Stworzony został na betonowej płycie, przy użyciu kolorowych kawałków płytek ceramicznych. Jego autorem jest Jerzy Grygorczuk.

Po sąsiedzku, na szczycie bloku przy Antoniukowskiej 42, od 2016 r. znajduje się mural wykonany przez rumuńską grupę Sweet Damage. Do Białegostoku artyści przyjechali na zaproszenie Białostockiego Ośrodka Kultury z okazji Dni Sztuki Współczesnej. Stworzone przez nich malowidło przedstawia zakapturzonego chłopca próbującego – przy użyciu liny i systemu kołowrotków – wyciągnąć z akwarium małą, złotą rybkę. Białostoccy radni PiS dopatrywali się w muralu... motywów satanistycznych. Ich zdaniem lina miałaby układać się w kształt pentagramu.

W 2022 r. blok nr 48 z kolei ozdobił portret „ojca" Białegostoku – Jana Klemensa Branickiego. Projekt muralu wykonała grupa Good Looking Studio. Praca powstała dzięki staraniom fundacji Pro Anima.

6. Pawilon przy ulicy Broniewskiego

To zespół siedmiu, połączonych ze sobą segmentów. Każdy jest dwukondygnacyjną budowlą, mieszczącą lokale handlowe i usługowe. Pierwszy z segmentów oddano do użytku w grudniu 1972 r. Znalazły się w nim sklep spożywczy, kiosk Ruch, totolotek, optyk, fryzjer, zakład gorseciarski i punkt naprawy sprzętu sportowego.

W marcu 1973 r. w budowie były dwa kolejne segmenty. Zaplanowano w nich: sklepy rybny, mięsny, owocowo-warzywny, mydlarsko-farbiarski, obuwniczy, włókienniczo-galanteryjno-pasmanteryjny, a także lokale usługowe: zegarmistrzowski, fotograficzny, naprawy instrumentów muzycznych, krawiecki, szewski i naprawy sprzętu radiotechnicznego. W kolejnych czterech – dopiero projektowanych – widziano restaurację, pocztę, aptekę, świetlicę, administrację osiedla i zakład remontowo-konserwacyjny BSM. Przez lata działała tu restauracja „Hubertówka", gdzie serwowano m.in. dziczyznę. Całą inwestycję prowadziło Białostockie Przedsiębiorstwo Budownictwa Miejskiego.

Również obecnie jest to główne miejsce, gdzie mieszkańcy mogą zrobić zakupy czy dokonać drobnych napraw. Nie przetrwało niestety przed nim zadaszenie pozwalające na przemieszczanie się „suchą stopą" podczas deszczu.

7. Pierwszy blok osiedla Przyjaźń

45 mieszkań mieści się w bloku przy ulicy Władysława Broniewskiego 7. To najstarszy blok na osiedlu Przyjaźń. Jego budowę zaczęto w 1965 r. Wzniesiony został w technologii tradycyjnej, z cegieł. W każdej z trzech klatek – na pięciu kondygnacjach – rozlokowanych jest po piętnaście mieszkań. Lokatorzy wprowadzili się tu w roku 1966. Ten sam projekt został powielony przy realizacji kolejnych bloków stojących między ulicą Broniewskiego i aleją Solidarności. W sumie zrealizowano według niego dziewięć budynków. Dziś mają numery nieparzyste od 7 do 23.

Jeszcze w 1978 r. szczyty bloków stojących wzdłuż ówczesnej ulicy Jurija Gagarina planowano pokryć „malowidłami związanymi z miastem i regionem". Miał to być – jak podawał na łamach „Współczesnej" plastyk miejski Lech Pawłowski – sposób na „łagodzenie produkcji seryjnej" sztuką, która „zaspokoi potrzebę piękna". Pomysł nie został jednak zrealizowany. Dziś bloki są przykładem pastelozy, jaka powstaje w wyniku termomodernizacji budynków. Ich kolorystyka przypomina paletę z wzornika farb. Ujednoliconych wzorów nie zastosowano nawet przy numeracji poszczególnych budynków. Jedynie na szczycie bloku nr 23 w 2018 r. powstał mural z wypisanym w esperanto hasłem „Liberecon por la Mondo" oznaczającym „Wolność dla świata". Pracę na zlecenie Białostockiego Ośrodka Kultury/Centrum im. Ludwika Zamenhofa stworzył Maciej Szupica – pochodzący z Białegostoku artysta wizualny, scenograf i reżyser m.in. teledysków.

8. Mechaniak

W murach nowej szkoły zainaugurowali rok szkolny 1961/62 uczniowie Technikum Mechanicznego. Naukę zaczęło wówczas 800 uczniów technikum, 360 wieczorówki oraz ponad 400 szkoły zaocznej dla pracujących. „Mechaniak" wspierany był przez białostockie przedsiębiorstwa: Polmozbyt i Uchwyty.

Szkoła zajmuje trzykondygnacyjny, modernistyczny budynek. W kolejnych latach po wschodniej stronie budynku szkoły zbudowano internat, po stronie północnej salę gimnastyczną, a od strony ulicy Wierzbowej warsztaty. Już w XXI w. rozbudowano bazę sportową. Powstało tu nowe boisko i hala sportowa. Zaprojektowała ją pracownia Mens Grzegorza Pełczyńskiego.

Wzdłuż ulicy Wierzbowej znajduje się z kolei nowa hala z warsztatami szkolnymi przyszłych mechaników. „Technikum Mechaniczne związane jest z motoryzacją, kojarzy się nam z ruchem. Tak więc kształt nowego budynku będzie przypominał urządzenie mechaniczne. Może on wyobrażać bardziej część silnika pojazdu, czy samolotu niż budynek" - mówił o projekcie architekt Zenon Zabagło z Atelier Zetta.

W 1970 r. patronem „Mechaniaka" został generał Karol Świerczewski. Komunistyczny działacz patronował szkole do 1990 r. W 2008 r. szkole przywrócono patrona historycznego – św. Józefa. To odwołanie do międzywojennych tradycji szkoły, do której placówka chętnie nawiązuje.

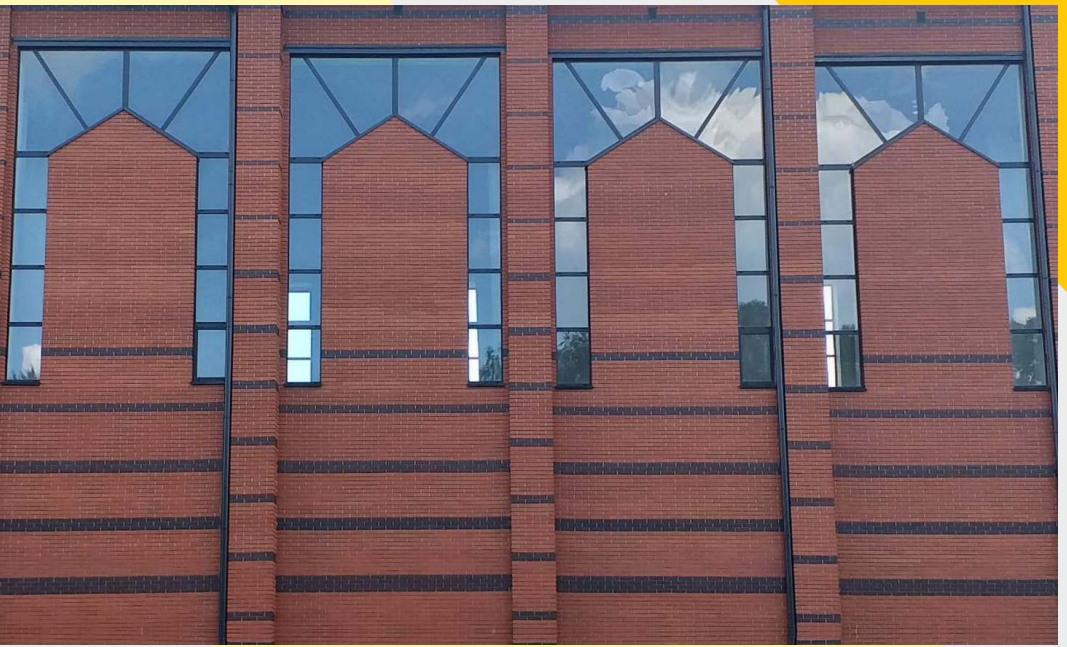

9. Kościół św. Floriana

W 2011 r. na rogu ulic Wierzbowej i Hanki Ordonówny zaczęła się budowa nowego kościoła. Parafia św. Floriana powstała zaledwie sześć lat wcześniej. Wydzielono ją z parafii św. Rocha. Święty Florian (~250 – 304) był legionistą w armii cesarza Dioklecjana. Dowodzić miał oddziałem gaśniczym. Za to, że ujął się za prześladowanymi kolegami-chrześcijanami został zabity. W ikonografii przedstawiany jest jako strażak z wiaderkiem wody, gaszący pożar domów. Notabene jest patronem strażaków.

Trójnawową świątynię wzniesiono według projektu Andrzeja Nowakowskiego. I jest to akurat zaskakująco udana kreacja architektoniczna, w której Nowakowski odszedł od swoich tradycyjnych projektów. Patrząc na bryłę można znaleźć w niej kilka nawiązań. Okna w fasadzie od strony ulicy Wierzbowej przywołują na myśli hale fabryczne. Ciemna cegła zastosowana do budowy jest nawiązaniem i do tzw. białostockiej szkoły muratorskiej, ale i ceglanej szkoły amsterdamskiej. Interesujące jest też „złamane" zwieńczenie wieży i podobna sygnaturka ponad krytym ciemną blachą dachem. Można żałować tylko, że bryła świątyni wciśnięta jest między inne budynki, przez to sporo traci ze swego charakteru.

10. Park Antoniuk

Projekt parku w dolinie rzeki Białej stworzył w 1971 r. Henryk Zale(w)ski z Pracowni Inżynierii Miejskiej. Prace przy parku Przyjaźni – bo taką nosił pierwotnie nazwę – ruszyły w kwietniu 1972 r. Do jego urządzania w ramach czynów społecznych zapędzano pracowników zakładów przemysłowych oraz uczniów.

W listopadzie 1972 r. rosło tu już 570 drzew i 1370 krzewów zasadzonych m.in. przez weteranów ruchu robotniczego. Zakładano, że prace zakończą się rok później, „na jubileusz XXX-lecia ludowej ojczyzny". W 1974 r. statystyki były już znacznie wyższe – na 16 hektarach naliczono tu 1600 drzew – m.in. dębów, brzóz, kasztanów – 3400 krzewów, 4 tysiące bylin i około 700 róż. Dokładnie 1 maja 2019 r. na skraju parku Antoniuk otwarto pierwszy w Białymstoku sad edukacyjny. Zasadzono tu m.in. różne gatunki i odmiany drzewek oraz krzewów owocowych.

Od początku planowano podział terenów zielonych na dwie części. W strefie wypoczynku aktywnego znajdują się boiska do piłki nożnej, siatkówki, koszykówki oraz górka saneczkowa. W drugiej części – rekreacyjnej – klomby, kwietniki i alejki spacerowe. Podział ten utrzymany jest do dziś. Od początku park miał pewien feler. Został założony na podmokłym terenie. Obecnie, w trakcie letnich deszczy nawalnych, park znajduje się pod wodą, stając się – jak żartują białostoczanie – aquaparkiem.

OWOP
OŚRODEK WSPIERANIA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

MOJE ULICA OSIEDLE MIASTO

Iceland Liechtenstein Norway **Active citizens** fund

Projekt realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele - Fundusz Krajowy finansowanego z Funduszy EOG.

Tekst i zdjęcia: Andrzej Kłopotowski / Osiedlownik (http://osiedlownik.blogspot.com)
Zdjęcia lotnicze z roku 1976 i 2021: Portal mapowy miasta Białystok (http://gisbialystok.pl)
Wydawca: Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych, Białystok 2022

MOJE OSIEDLE **ANTONIUK**

MOJE
OSIEDLE

ANTONIUK